

Риёзус солиҳийн шарҳи / Ҳаё ва унинг фазилати ҳамда у билан хулқланишга одатланмоққа тарғиб қилиш ҳақида / 958-ҳадис

958 - عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَارَةٍ فِي بَقِيعِ الْعَرْقَدِ، فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَعَدَ، وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ، وَمَعَهُ مُخْصَرَةٌ فَنَكَسَ وَجَعَلَ يَنْكُثُ إِلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا قَدْ كُتِبَ مَفْعُدُهُ مِنَ النَّارِ وَمَفْعُدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ» فَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا تَكَلَّمَ عَلَى كِتَابِنَا؟ فَقَالَ: «أَعْمَلُوا، فَكُلُّ مُيَسِّرٍ لِمَا خُلِقَ لَهُ...» وَذَكَرَ تَمَامَ الْحَدِيثِ.

م 4945، خ 4945

. [2647]

958. Али розияллоху анхудан ривоят қилинади:

“Биз Бақиъул ғарқадда бир жанозада эдик. Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам келиб, ўтиридилар. Биз ҳам у зотнинг атрофларида ўтиридик. У зотнинг қўлларида ҳассалари бор эди. Бошларини қуи солиб, ҳасса билан ерга чизиб туриб: «Сизлардан ҳар бирингизнинг дўзах ва жаннатдан бўлган маконингиз ёзиб қўйилгандир», дедилар. Саҳобалар: «Эй Аллоҳнинг Расули, (унда амал қилиб ўтирмасдан) ўша ёзиб қўйилган тақдир китобимизга суюниб ўтираверайликми?» дейишди. Шунда у зот:

«Амал қилинглар. Зеро, ҳар ким ўзи нима учун яратилган бўлса, ўшанга муяссар қилингандир...», деб ҳадисни охиригача зикр қилдилар.

Муттафакун алайх.

Шарҳ: Имрон ибн Ҳусойн розияллоху анхудан шунга ўхшаш ҳадис ривоят қилинади:

«Эй Аллоҳнинг Расули, жаннат аҳли ва дўзах аҳли билинганми?» дейилди.

«Ҳа», дедилар.

«Унда амал қилувчилар нима учун амал қиладилар?» дейилди.

«Зеро, ҳар ким ўзи нима учун яратилган бўлса, ўшанга мұяссар қилингандир», дедилар».

(Имом Бухорий, Мұслим ва Абу Довуд ривоят қилишган).

Ушбу ҳадисда саҳобаи киромлар Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васалламдан қадар тўғрисида дастлабки маълумотларни эшигтан одамда пайдо бўладиган саволларни сўрамоқдалар. Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламдан дастлаб қадар тўғрисидаги гапларни эшигтанларидан сўнг, уларда ҳам бу савол туғилган бўлиши мумкин. Саҳобаи киромлар томонидан:

«Эй Аллоҳнинг Расули, жаннат аҳли ва дўзах аҳли билинганди?» дейилди.

Яъни, ким жаннат аҳли, ким дўзах аҳли бўлиши олдиндан билинганди, дейишди. Билувчи маълум ва машҳур бўлганидан «билинганди» лафзи қазои қадар илмдан эканига яна бир далилдир. «Белгиланганди», «тайин қилинганди», «ҳукм қилинганди» каби сўзлар ишлатилмаган, балки, «билинганди» ишлатилган. Бу саволга Расули акрам соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳа», дедилар.

Яъни, «Ҳа жаннат аҳли ва дўзах аҳли билинганди», деганлар.

«Унда амал қилувчилар нима учун амал қиладилар», дейилди».

Яъни, жаннат аҳли кимлиги ҳам, дўзах аҳлиниң кимлиги ҳам билинганди бўлса, унда овора бўлиб амал қилишнинг нима кераги бор? Ана шу маънодаги саволга Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Зеро, ҳар ким ўзи нима учун яратилган бўлса, ўшанга мұяссар қилингандир», деб жавоб бердилар.

Бу жумлагага уламоларимиз: «Ҳар бир инсон ўзи учун халқ қилинганди амалга мұяссар бўлади: саодатманд инсон, саодат аҳлиниң амалига, бадбаҳт инсон эса, шақоват аҳлиниң амалига мұяссар бўлади, шунинг учун Аллоҳ амр қилган амалларни қилиш ҳар бир инсондан матлубдир», деб маъно берганлар.

Ҳа, Аллоҳ таоло барча бандаларини амал қилишга амр этган. Шариатнинг ҳаммаси ҳам, Қуръони Карим ҳам, Суннат ҳам Аллоҳнинг бандаларига қилган амрларидан иборатдир. Ушбу амрларга амал қилиш бандадан талаб қилинганди. Ўша амрларга амал қилган бандага саодат ваъда қилинганди.

Шунингдек, бандаларга қазои қадарга иймон келтириш амр қилинганди.

Қазои қадарга иймон келтирған бандага саодат, иймон келтирмаган бандага бадбаҳтлик ваъда қилинганд.

Аммо бандаларга қазои қадар тўғрисида тортишиш, чуқур кетиш буюрилмаган. Аллоҳнинг бу ҳақдаги илмини билиш ҳам, қазои қадарни баҳона қилиб, амални тарк этиш ҳам амр қилинмаган.

Ушбу ҳадиси шарифда мусулмон инсоннинг келгуси ишларда қазои қадарни қандоқ тушуниши лозимлиги баён этилган. Мусулмон инсон бўлажак ишларда «Ҳар ким ўзи нима учун яратилган бўлса, ўшанга мұяссар қилингандир» жумласини шиор қилиб олиб, ўзини амалга уриши керак. Ўзи учун яхши амаллар мұяссар эканини исботлашга ҳаракат қилиши керак.

Бундай яхши ишларга мұяссар бўлганда эса, хурсанд бўлиши даркор. Баъзи кўнгилсиз ишлар бўлиб қолганда, уларни хато, ожизлик ҳисоблаб, дарҳол тавба қилиши, ёмон амаллар ўзи учун мұяссар әмаслигини исбот қилишга уриниши керак.

Бўлажак ишлар қаршисида мусулмон инсон ўзини қазои қадарга нисбатан қандай тутиши лозимлиги тўғрисидаги Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васалламнинг баёнлари ана шундан иборат. Саҳобаи киромларнинг ҳамда салафи солиҳларимизнинг тушунчалари ва амаллари ана шундан иборат. Улар доимо ўзларини яхши ишга мұяссар кишилар, дея ҳисоблаб яшаганлар. Мусулмон бўлишларини катта баҳт аломати, деб билишган. Ҳаётлари давомида ўзларини доимо яхши ишга уриб яшашган. Тақво билан бетавфиқликка бирданига дуч келсалар, яхши амалга мұяссар бўлиш ниятида ўзларини тақвога урганлар. Сахийлик билан баҳилликка дуч келсалар, ўзларини сахийликка урганлар. Ишchanлик ва дангасаликка дуч келсалар, ўзларини ишchanликка урганлар. Бутун умрларини қандай қилиб кўпроқ савобли амал қилас, эканман, деган фикр ва ҳаракат билан ўтказганлар. Шунинг учун ҳам улар чарчоқ, мاشаққат, қийинчилик ва ўлимдан заррача қўрқмаганлар. Шунинг учун ҳам барча тўсиқларни осонлик билан енгланлар. Шунинг учун ҳам уларга доимо муваффақият ёр бўлган.

Қазои қадарга бўлган шу шаклдаги иймон заифлашганда эса, ҳамма ишлар орқага кетди. Амал қилиш ўрнига қазои қадарни тескари таъвил қилиб, «амалнинг фойдаси бўлармикан ёки йўқми» деб, қуруқ сафсата сотилганда ишлар расво бўлди. Бунинг натижасида, беҳуда жанжал кўпайди. Исломий фазилатлар ўрнини иккиланиш, қўрқоқлик, дангасалик ва бошқа разолатлар олди.

Натижада, салафи солиҳлар ўрнига Куръони Каримда айтилганидек: «Уларнинг ортидан намозни зое қиласиган ва шаҳватларга бериладиган ўринбосарлар келдилар».

Мусулмонлар ўз шахсиятларини, муносиб ўринларини тикламоқчи бўлсалар, қазои қадарга бўлган иймонини аввалги соф ҳолига келтиришлари ҳам ўта зарур ишлардан бири эканини унутмасликлари керак.

Манба: hadis.islom.uz

